

به اهتمام
همایون خداداد. فائزه امین بهمان

انتشارات پرند

www.ketab.ir

● گاه‌نگار قصر گلستان
● به اهتمام: همایون خداداد. فائزه امین دهقان

● ویراستار: محمدرضا بهزادی ● مدیر هنری و طراح گرافیک: سعید صادقی ● مدیر اجرایی: سید امین سقراطی
● بهار ۱۴۰۲ چاپ چهارم ● چاپ و صحافی: مشکى ● تیراژ ۳۰۰ نسخه ● شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۹۵۵-۲۲-۱ ● ۹۷۸-۶۰۰-۸۹۵۵-۲۲-۱
● بخش: ققنوس ● جستارهای تاریخی - ۴ ● حق چاپ محفوظ است.

● سرشناسه: خداداد، همایون، ۱۳۴۸-، گردآورنده Khodadad, Homayoun ● عنوان و نام پدیدآور: گاه‌نگار قصر گلستان /
به اهتمام همایون خداداد، فائزه امین دهقان. ● مشخصات نشر: تهران: انتشارات پرنده، ۱۳۹۷. ● مشخصات ظاهری:
۳۳۰ ص.، مصور، جدول. ● شابک: ۱-۲۲-۸۹۵۵-۶۰۰-۹۷۸ ● وضعیت فهرست نویسی: فیبا ● یادداشت: کتابنامه. ●
موضوع: کاخ گلستان -- تاریخ -- اسناد و مدارک ● موضوع: کاخ‌ها -- ایران -- تهران -- تاریخ -- اسناد و مدارک ●
موضوع: Sources -- History -- Iran -- Tehran -- Palaces ● موضوع: تهران -- آثار تاریخی ● موضوع: Tehran (Iran) --
Antiquities ● موضوع: ایران -- تاریخ -- قاجاریان، ۱۱۹۳-۱۳۴۴ ق. -- اسناد و مدارک ● موضوع: Iran -- History --
Sources -- 1779 - 1925 ● Qajars. ● شناسه افزوده: امین دهقان، فائزه، ۱۳۶۲-، گردآورنده ● شناسه افزوده: Amin-
Dehghan, Faezeh ● رده بندی کنگره: ۴۳۱۳۹۷ خ ۵۸۷/۰۷۹ DSR ● رده بندی دیویی: ۹۵۵/۱۲۲ ● شماره کتابشناسی
ملی: ۵۵۹۰۵۲۶

● نشانی: تهران. خیابان آیت... طالقانی. خیابان برادران شهید مظفر شمالی. بن‌بست کیا. پلاک ۷. واحد ۲. تلفن: ۸۸۹۱۰۳۸۱-۰۲۱.
● وبسایت: www.parandepub.ir ● ایمیل: info@parandepub.ir

فهرست

- سرسخن • ۹ | دیباچه • ۱۱ | درآمد • ۱۵ | ارگ سلطانی • ۲۱
 (جمادی الاخر ۱۱۷۲ لغایت ۱۳۲۶ ق) | معابر ارگ و سردرها • ۵۳ | (اواخر ۱۲۲۳ ق
 لغایت ۱۳۴۰ ق) | معبر | تخته پل • ۵۵ | میدان ارگ • ۵۶ | باغ
 گلشن • ۷۲ | خیابان نائب السلطنه • ۷۲ | درب اندرون • ۷۳ |
 خیابان الماسیه • ۷۳ | سردر نقاره خانه • ۷۴ | سردر دیوانخانه
 (عالی قابو، سعادت) • ۷۶ | سردر الماسیه • ۷۹ | دروازه دولت • ۷۹ |
 سردر باب عالی (سردر شمس العماره) • ۸۱ | دیوانخانه مبارکه • ۸۳
 (۱۱ ذی الحجه ۱۲۰۶ لغایت شعبان ۱۳۳۲) | ایوان تحت مرمر • ۸۵ | نقاشخانه
 دولتی • ۱۰۳ | عمارت سروستان و خورشید • ۱۰۹ | خلوتخانه کریمخانی •
 ۱۱۵ | عمارات و باغ سلطانی • ۱۱۹ (۲۹ ربیع الثانی ۱۱۷۲ ق لغایت ۱۳۵۲ ش) |
 عمارت سپهر | اتاق موزه • ۱۲۱ | تالار آینه • ۱۳۶ | سرسرا و کتابخانه سلطنتی
 • ۱۳۷ | تالار عاج • ۱۳۹ | تالار بلور و برلیان • ۱۴۰ | عکاسخانه مبارکه • ۱۵۰
 | شمس العماره • ۱۵۲ | عمارت بادگیر • ۱۶۱ | عمارت الماس • ۱۷۰ | تکیه دولت
 • ۱۷۱ | آبدارخانه • ۱۹۱ | ایبض • ۱۹۲ | کلاه فرنگی و چهلستون • ۲۰۰ |
 صندوقخانه و رختدارخانه • ۲۰۲ | تالار درو | دوروی کریمخانی • ۲۰۴ | تالار

- گلستان * ۲۰۴ | عمارت خروجی (موزه قدیم) * ۲۰۵ | باغ | باغ گلستان *
- ۲۰۸ | حرم خانه (فرح آباد) * ۲۱۵ (۲۴ رمضان ۱۲۶۷ لغایت ۱۳ رجب ۱۳۲۷)
- | اندرونی قدیم * ۲۱۷ | اندرونی جدید (فرح آباد) * ۲۲۴ | نارنجستان * ۲۳۷
- | منضّمات * ۲۴۷ | تخت نادری * ۲۴۹ | تخت طاووس * ۲۵۰ | تاجگذاری
- | آقا محمدخان * ۲۵۰ | ولیعهدی فتحعلی شاه * ۲۵۱ | حوض بلور * ۲۵۱
- | استفاده از لقب صاحبقران در سکه های فتحعلی شاهی * ۲۵۲ | تخت بلور *
- ۲۵۲ | دیدار ناصرالدین شاه با امپراطور روسیه * ۲۵۳ | نبرد محمدشاه در
- غوریان * ۲۵۴ | جواهرات سلطنتی * ۲۵۵ | عروسی ناصرالدین میرزا ولیعهد *
- ۲۵۶ | درگذشت محمدشاه غازی * ۲۵۶ | نخستین معلمین دارالفنون * ۲۵۷
- | عزل امیرکبیر * ۲۵۸ | تکه شیرو خورشید * ۲۵۹ | سازنده صندوق آهنی
- خزانه * ۲۵۹ | نشر کتاب پولاک در علم تشریح * ۲۶۰ | طلاکاری گنبد حضرت
- عبدالعظیم (جعفر کاشی) * ۲۶۰ | ساخت نشان از شمایل امیر المومنین * ۲۶۱
- | خواجه احمد یزدی ساعت ساز * ۲۶۴ | میرزا محمد ابراهیم بدایع نگار * ۲۶۵
- | اعطای لقب صنّیع الملکی (فرمان ایجاد نقاشخانه و چاپخانه) * ۲۶۵ | ریاست
- دارالطباعة دولتی * ۲۶۶ | اعضاء دیوانخانه * ۲۶۶ | میرزا یوسف نقاش * ۲۶۷
- | اعطای لقب عکاسباشی به آقا رضا * ۲۶۷ | میرزا علی اکبرخان (نقاشباشی
- و مزین الدوله بعدی) * ۲۶۸ | بازگشت علی اکبرکاشانی نقاش از فرانسه *
- ۲۶۸ | میرزا جعفر نقاش * ۲۶۹ | اعطای لقب خانی به میرزا جعفر نقاش * ۲۶۹
- | اعطای لقب نقاشباشی به علی اکبرکاشانی (مزین الدوله بعدی) * ۲۶۹

- شهاب سنگ • ۲۶۹ | ورود کارخانه برق به ایران • ۲۷۰ | نقاشی ناصرالدین شاه از اعتمادالسلطنه • ۲۷۱ | تابلو اتاق جاجرود • ۲۷۱ | شمشیر ولیعهدی ناصرالدین شاه • ۲۷۱ | تابلوی دوشان تپه اثر کمال الملک • ۲۷۲ | درگذشت پدر کمال الملک • ۲۷۲ | تابلوی شجره نامه ناصرالدین شاه • ۲۷۳ | مجسمه ناصرالدین شاه • ۲۷۳ | سفر کمال الملک به شمال • ۲۷۴ | تابلو لار و کلاردشت اثر کمال الملک • ۲۷۴ | تابلو عمارت شهرستانک اثر کمال الملک • ۲۷۵ | هدیه ملکم خان به ناصرالدین شاه • ۲۷۵ | مرگ ابوتراب غفاری • ۲۷۶ | تالار صف سلام باغ نظامیه • ۲۷۶ | سبقت طلا و جواهر از تخت طاووس • ۲۷۷ | اعطای لقب کمال الملکی • ۲۷۹ | ترور ناصرالدین شاه • ۲۸۰ | تاج کیانی • ۲۸۵ | تلمبه الکتریک • ۲۸۵ | سنگ قبر ناصرالدین شاه • ۲۸۶ | دیوانخانه عدلیه • ۲۸۶ | کمال الملک • ۲۸۸ | مجلس نو • ۲۸۷ | جواهرات و خزانه واثقه سلطنتی • ۲۸۷ | موزه ملی • ۲۸۸ | پرده نظامیه • ۲۸۹ | تابلو یهودیان دوره گرد اثر کمال الملک • ۲۹۱ | تابلو تصویر ناصرالدین شاه به همراه مظفرالدین شاه اثر کمال الملک • ۲۹۲ | تابلوی محمد ابراهیم خان ابری به همراه سایر سرایدارها اثر کمال الملک • ۲۹۳ | تابلوی دورغابی از تهران اثر کمال الملک • ۲۹۳ | تابلوی عمله طرب اثر کمال الملک • ۲۹۳ | تابلو تالار آینه اثر کمال الملک • ۲۹۳ | نشان اقدس، قدس و مقدس • ۲۹۴ | نشان شیرو خوشید دولتی و چند نشان دیگر • ۲۹۴ | خالق تخت طاووس • ۲۹۶ | کوه نور و دریای نور • ۲۹۶ | دریای نور تاج ماه و اکبرشاهی • ۲۹۷ | منابع • ۲۹۹ | نمایه • ۳۰۵ | فتوگرافخانه • ۳۱۵

سرسخن

به نام خداوند هستی آفرین

«چنارستان» شاه عباس صفوی و «ارگ سلطنتی» دوران قاجار، راوی بی مثال گوشه‌هایی ماندگار از فرهنگ و هنر ایران است. فصلی است مشترک میان تاریخ و هنر و جلوه‌ای بی‌بدیل و کم‌مانند از معماری ایرانی.

کاخ گلستان ظهوری است تمام عیار از هنر قاجار آنجا که خلاقیت و اصالت درون‌گرایانه معماری ایرانی با وام‌گیری آنچه که دوره گذار پیش رویش می‌گذارد درهم می‌تند تا که امروز راوی حاضری باشد از دوره‌ای تعیین کننده در تاریخ این سرزمین. عصر قاجار به واسطه قرارگیری در قرن نوزدهم میلادی، پیامدهای انقلاب صنعتی و گذر ناگزیر ایران به عصر مدرنیته، در بجه‌ای تازه از علوم، هنر و معماری را به سوی سنت گشود و محفلهای شاهانه اولین تجربه‌های مدرنیته را در خود ثبت کرد؛ و پس از آن قصر گلستان گنجینه‌ای شد از آثار بسیار فاخر و ارزشمند، و نماینده‌ای شایسته از هنر و تاریخ عصر خود.

این مجموعه میزبان رویدادهای بسیار مهم فرهنگی، سیاسی و اجتماعی در سده‌های گذشته است که قسمت مهمی از تاریخ آن با وقایع سیاسی موثری مانند نهضت مشروطه و انقلاب اسلامی عجین گردیده است، و در واقع بخش جدایی‌ناپذیری است از

حافظه تاریخی ملت ایران.

پیوند ناگسستنی هنر و تاریخ در کاخ گلستان و ارزشهای نهفته در آن، مجموعه‌ای ساخته کم‌نظیر با عنوان تنها اثر ثبت جهانی پایتخت ایران در فهرست میراث بشری یونسکو. و ما به عنوان نگاهدارندگان میراث فرهنگی و تاریخی این سرزمین و حافظان این مجموعه جهانی مفتخریم که بیش از پیش در خصوص معرفی این سرمایه عظیم و منحصر به فرد از هیچ تلاشی دریغ نداشته‌ایم و می‌کوشیم نقشی موثر نه فقط در جهت مرمت و نگهداری آن؛ بلکه شرایط لازم جهت بهره‌گیری مطالعاتی از این گنجینه نفیس فرهنگی را برای پژوهشگران و علاقه‌مندانش فراهم آوریم.

درک اهمیت و جایگاه جهانی این مجموعه ما را به سمت ضبط وقایع و نشانه‌های تاریخی آن میکشاند تا بتوانیم روح تازه‌ای از هویت به کالبد تاریخی کاخ گلستان دمیده و در ساختاری مستند شان و منزلت آن را ارتقا بخشیم؛ این بار تکلیف را دفتر پژوهش کاخ گلستان با تورق و گردآوری و ثبت مستندات تاریخی در قالب کتابی که پیش رو دارید بردوش کشیده است.

«گاه‌نگار قصر گلستان» دفتری با نگاهی نو و شروعی ماندگار؛ که تلاشی است در جهت توسعه آگاهی‌هایمان از کاخ گلستان و ترسیم‌کننده چشم‌اندازی برای ادامه مسیر.

مسعود نصری

مدیر کاخ گلستان